

MEDEDELINGENBLAD
van de
NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP
voor
INDIVIDUAL PSYCHOLOGIE

23e jaargang nr. 1

september 1973

Redactie: G.H. v. Asperen - Doorwerth

Redactieadres: Mevr. L.M.C. Richard-Stuurman
Pippelingstraat 60, Den Haag, Telefoon 070 - 68342

DE FILM „GALE IS DEAD“

Deze film vertoond op 25 februari 1973 te Amsterdam handelde over de korte levensgeschiedenis van Gale, een knap intelligent Engels meisje dat in 1970, toen zij 19 jaar was zich een dodelijke dosis drug toediende.

Het was jammer, dat de film weinig liet zien van Gale's activiteiten. Haar leven werd verteld door de weinige personen, die zich nog enigszins haar leven hadden aangetrokken met beelden uit haar omgeving, de gebouwen met kleine ramen omgeven door hoge vijandige punthekken (kostscholen, tuchtscholen, gevangenissen, psych. klinieken) en enkele foto's en brieven. Ondanks dit tekort liet de film een diepe indruk na.

Bij de discussie kwamen de volgende punten naar voren:

1. De omstandigheden, die zeer veel te wensen overlieten leken voor Nederlandse begrippen wel verouderd, wat niet weg neemt, dat er ook bij ons aan de maatschappij nog wel gesleuteld kan worden.
2. Deze welvaartstijd geeft jonge mensen thans meer gelegenheid tot vlucht in verslaving dan vroeger. Affectieve verwaarlozing was er toen in niet mindere mate.
3. Het belangrijkste in de discussie kwam naar voren toen Gale's eigen inbreng ter sprake kwam, hetgeen het duidelijkst werd samengevat door de heer Van Asperen. Hij stelde, dat de levensstijl van mensen als Gale, voortkomende uit affectieve verwaarlozing zich richt op het doel liefde te zoeken en te eisen. Bij sommigen kan dit doel zo verscherpt worden dat zij ten slotte de gehele maatschappij in hun dienst zouden willen stellen zich daarmee steeds meer bewijzend, dat ZIJ de dupe zijn van het falen van de maatschappij (naar hun mening).

IEDER MENS, zei de Hr. Van Asperen geniet tijdens zijn zuigelingenperiode het onbeperkte privilege van geliefd te zijn. In geen enkele andere periode kan ingehaald worden wat hier aan affectie ontbroken heeft. In enige van deze gevallen (waarvan Gale

een voorbeeld is) kan men eenvoudig geen hulp meer bieden. Spr. illustreerde zijn betoog met voorbeelden uit zijn praktijk.

4. Anderen brachten naar voren dat wát we ook te horen kregen over Gale's leven, er steeds sprake was van een subject-object verhouding, steeds was Gale „een geval“ en we mogen de mogelijkheid niet uitschakelen dat deze kinderen (onbewust althans) onze samenleving uitdagen tot een subject-subject verhouding.

Mevr. L.M.C. R. - St.

Er bestaat een serie van 15 kleurendia's met bijbehorende tekst (fl. 17,50 en verzendkosten) en een boekje met originele tekst van de film en vele illustraties (fl. 3,- en verzendkosten).

Voor wie er prijs op stelt: bestellingen bij de „AUDIOVISUELE DIENST“ admin. J.W. Frisolaan 32 - Naarden.

Verkorte inhoud van de voordracht:

*Werken met kleur als methode van expressie en beleving
door Mw. P.A. Veenstra-Middendorp, gehouden op 24 februari 1973 te Amsterdam.*

Vermoedelijk weet u wel, dat er meerdere vormen van schilder- en kleurentherapie bestaan, waarbij het verschil o.a. vaak ligt in het materiaal en in het gebruik en de toepassing hiervan.

Het gebruiken van KLEUR IN DE THERAPIE is verder ook niets nieuws; in tegendeel, het is eigenlijk al ontzettend oud. Reeds in vroegere tijden werden kleuren gebruikt, zowel voor het diagnostiseren, als voor de therapie zelf.

Vaak speelde echter het aspect van de magie hier een grote rol. Men kende aan de kleur a.h.w. geheime krachten toe, die in staat zouden zijn de mens te beïnvloeden. In de vóórwetenschappelijke tijd, werd kleur dus voornamelijk beschouwd als iets magisch, iets goddelijks of heiligs.

Ook hedentendage zijn er nog veel primitieve stammen waar kleur als zodanig beleefd wordt. Hierbij denk ik dan bijv. aan diverse indianenstammen, waar de medicijnman gebruik maakt van o.a. gekleurd zand. Dit zand wordt op de vloer gestrooid en de zieke wordt hierop neergelegd. Verschillende kleuren zouden corresponderen met verschillende ziektebeelden, of zouden juist het tegendeel ervan zijn.

Ook de vele gekleurde smeersels, die op de huid worden aangebracht, ter bescherming tegen boze geesten, die ziekten kunnen veroorzaken evenals de gekleurde pluimen, veren, edelstenen, amuletten en schelpen zijn er tevens een voorbeeld van.

Voor zover men weet, was *Aristoteles* de eerste mens, die zich op meer wetenschappelijke wijze met kleur bezig hield. Hij wordt dan ook „de vader van de kleuren-filosofie“ genoemd. Zijn theorieën golden nog tot ver in de middeleeuwen.

Descartes was de eerste, die de theorie van *Aristoteles* durfde te verwerpen en een eigen meer fysische zienswijze over het verschijnsel kleur opstelde. Men zou kunnen zeggen dat hiermee eigenlijk de tijd van het wetenschappelijk onderzoek aanbreekt.

Een belangrijke inbreng geeft de geleerde *Newton* (1642-1727) met zijn theorie dat een voorwerp in wezen geen eigen kleur bezit, doch de kleur te danken heeft aan reflectie.

Aan *Goethe* moeten we echter de eer geven, de eerste te zijn geweest, die een psychologische basis trachtte te leggen, vooral de nogal vage theorie van *Aristoteles*.

Aan u is ongetwijfeld bekend de beroemd geworden „*Farbenlehre*“ op wiens werk later *Rudolf Steiner* voortbouwde.

De Farbenlehre van Goethe wordt hedentendage toch nog van psychologisch standpunt uit bekeken, als tamelijk juist gezien.

In wezen was de tijd, waarin G. met zijn leer kwam, een zeer moeilijke tijd, daar men veel te fysisch-mathematisch was ingesteld om deze leer te kunnen aanvaarden.

Nóg staan de physicus en de psycholoog hieraangaande niet zij aan zij.

Voor de physicus is kleur als subjectieve indruk niets, voor de psycholoog betekent ze alles. Het heeft te maken met de voorstellingswereld, die we niet anders dan in kleur kunnen waarnemen en waar we onze gevoelsbeelden aan ontlenu.

De wetenschappelijke kleurenpsychologie houdt zich dan ook bezig met de werking van de kleur op het psychische leven van de mens en de wijze waarop deze zijn gevoelens beïnvloedt. Men heeft een duidelijke samenhang tussen kleur en menselijke emoties aangetoond. In de verschillende therapeutische methoden maakt men hier dan ook gebruik van. Het aandeel van de biologie is, dat men heeft aangetoond, dat kleur een duidelijke psychische werking op de mens uitoefent (bv. o.a. versnelde pols bij rood).

Niet alleen Rudolf Steiner, doch ook vele andere geleerden in het buitenland zowel als in Nederland hebben zich met kleur en hun psychische invloed bezig gehouden zoals o.a. Jung, Szondi, Kretschmer, Kupper en vele anderen. Ook hier valt weer onderling verschil van opvatting waar te nemen. De meesten hebben gemeen, dat zij de invloed van de kleur op het psychische leven in relatie brachten met de verschillende typologiën. De geleerde Felix Deutsch, die eigenlijk fysicus was, doch zich ook met de psych. reacties op kleur heeft beziggehouden, verklaart het volgende:

„Kleuren hebben geen specifieke werking. In die zin, dat één kleur voor alle mensen precies dezelfde emotionele betekenis zou hebben. Ieder mens heeft dus zijn eigen wijze van reageren op een kleur, afhankelijk van de psych. structuur van de persoon in kwestie” en „Het zou kunnen zijn dat bepaalde kleuren wel een bekende werking zouden uitoefenen op het gevoelsleven van de mens, doch de reactie op de gevoels-ervaring kan bij ieder mens verschillend zijn.”

Wij zouden wellicht Adler kunnen citeren als wij zouden zeggen dat ook dit te beschouwen is als een uiting van de eenheid van de persoonlijkheid.

En dit is het ook wat ik in mijn werk ervaar. Ik zou er zelfs aan toe willen voegen dat deze reactie op een kleur nog afhankelijk is van het moment, dus misschien van een stemming van de persoon in kwestie.

Voordat ik nu wat zal laten zien van de wijze van werken, wil ik nog even in het kort zeggen wat kleur eigenlijk is. Ik zeg bewust: „in het kort”, omdat mijn fysieke kennis voor een uitvoerige uitleg hiervoor te kort schiet.

Dus, eenvoudig gezegd: Kleur ontstaat door breking van het licht. Kleur bestaat dus bij de gratie van het licht.

Licht is energie en evenals warmte en geluid is kleur een verschijningsvorm van die energie.

U weet dat men door de ontleding van het zonlicht een zonnenspectrum krijgt, waarin men als dominanten de zes - sommige geleerden zeggen zeven - verschillende kleuren onderscheidt (o.a. bij de regenboog). In wezen hebben we echter te maken met drie hoofdkleuren - rood, blauw en geel. De andere kleuren zijn mengkleuren. Met de drie hoofdkleuren kan men nl. alle tinten verkrijgen.

In de industrie, heb ik me laten vertellen, kent men met wel 20.000 kleurstoffen, die d.m.v. deze drie zouden zijn verkregen.

Een voorwerp neemt die kleur aan, welke het niet absorbeert, doch reflecteert.

Bij WIT worden alle stralen gereflecteerd, zelf is het dus géén kleur, doch een totaal van alle kleuren. Ook ZWART is géén kleur. Bij ZWART, in tegenstelling tot wit, absorbeert het voorwerp alle stralen en weerkaatst zo goed als niets.

De kleur van het voorwerp is dus afhankelijk van zijn structuur.

Het veranderen van de kleur der bladeren in de herfst is eveneens het gevolg van de verandering van de structuur van het blad, waardoor het andere kleuren, zoals rood en geel gaat reflecteren.

Een opmerking bij de getoonde schilderstukjes, die voornamelijk in groepsverband gemaakt worden is, dat diegenen die iets weten over de wijze van het Antroposofisch schilderen, wellicht iets daarvan herkennen van dit werk. Dit komt omdat ik me ook enige tijd heb beziggehouden met deze werkwijze en daarvan een zekere invloed heb ondergaan. Zelf werk ik echter op geheel andere wijze.

Het schilderen gebruik ik niet als een directe therapeutische methode, doch als een methode om de uiting te stimuleren: de cliënt krijgt n.l. hiermede de gelegenheid zich te uiten in een bepaalde vorm.

Het schilderen is dus een middel tot het doel, n.l. een grotere openheid te verkrijgen, om daardoor de psychotherapie, in de vorm van gesprekstherapie, beter te doen verlopen. Het is dus één van de vele hulpmiddelen, die gebruikt worden bij de therapie. Mijn ervaring is, dat mensen die een tijd geschilderd hebben, en zich als schilderende op papier hebben kunnen uiten, ook in de psychotherapie meer „loskomen“, dus gemakkelijker en met iets meer inzicht over hun problemen kunnen praten.

Meestal werk ik bij het schilderen met groepjes van 8 à 10 personen; dit doe ik o.a. in verband met het sociale aspect.

Wanneer de schilderstukjes klaar zijn worden deze tegen de muur geplaatst en de deelnemers gaan er in een kring omheen zitten. Zij zien hun eigen werk en dat wat de anderen naar aanleiding van een bepaald onderwerp of van een bepaalde opdracht, gemaakt hebben.

Het vergelijken van al die verschillende benaderingen, kan de deelnemers het gevoel geven: „hé, zo kan het ook“, of: „wie ben jij eigenlijk“.

Dat wordt ook de gelegenheid geboden om over de tekeningen te praten, hetgeen soms met grote moeite gebeurt. Dit laatste is o.a. ook afhankelijk van de mate van veiligheid, die men in de groep ervaart. Bij dit groepsschilderen is de sfeer van veiligheid enorm belangrijk: „hoeveel kan ik van mezelf kwijt, zonder dat ik daar teveel risico mee loop?“

Als therapeut duid ik hierbij nooit, daar ik van de mening uitga, dat elk symbool dat verschijnt, een specifieke betekenis heeft voor de persoon in kwestie zelf. Als therapeut probeer ik alleen de cliënt in contact te brengen met het symbool, wat door hemzelf is ontstaan, door bijvoorbeeld te vragen: „wat voor gevoel heb je er bij?“ of, door eventueel de techniek van „Gestalt“ toe te passen.

Mevr. V. laat nu verschillende werkstukjes zien en vertelt het een en ander over de achtergronden ervan.

Voorbeeld bij een tekening van een jongen van 15 jaar:

„Deze jongen was helemaal vastgelopen, zowel thuis als op school en was bij mij in behandeling. Hij was verbaal niet begaafd en daarbij zeer gesloten. Hij kon dan ook over het probleem, dat hem zo dwars zat, niet veel zeggen en het waren vaak hele stille uren. Het enige wat eruit kwam was: “ik zie het niet meer zitten“.

Toen dacht ik: „ik ga schilderen met hem“. We zijn toen naast elkaar gaan zitten en al werkend met kleuren praatte de jongen over de club, een toneelstuk, een jazz-concert. Op een gegeven ogenblik, had hij zijn problematiek op papier uitgebeeld. Het was een afbeelding van twee rivieren, die naast elkaar stroomden en waartussen een groot groen vlak. Toen ik hem vroeg, waar hij zich zelf bevond op de tekening, wees hij op dit vlak. Zijn gevoel hierbij was: onzekerheid en eenzaamheid.

Zijn ouders waren gescheiden en hij was toegewezen aan de moeder. De instanties die hierbij gemoeid waren geweest, beleefde hij als krachten buiten hemzelf, die over zijn

lot hadden beslist. Eigenlijk hoorde hij nergens meer bij, was WAS nergens meer. De tekening heeft zeer veel gesprekstof opgeleverd. NÚ kwam de emotie los, zijn gevoelens van gekwetstheid, onzekerheid en onveiligheid braken door en werden thans bespreekbaar".

Mevr. V. vertelt te werken volgens de zogenaamde „nat op nat techniek": een vel papier wordt op een plaatje formica gelegd en natgemaakt. Vervolgens wordt het papier omgedraaid en de behandeling van natmaken herhaalt zich. Met waterverf, water en een zachte penseel wordt dan op het volkomen gladgestreken materiaal, geschilderd.

Voorname lijk worden de drie hoofdkleuren gebruikt, waar zo als reeds gezegd, de mengkleuren uit gevormd kunnen worden. Het mengen gebeurt echter altijd óp het papier, dus nooit in mengbakjes. De bedoeling hiervan is, dat de nieuwe kleuren als het ware op het papier „geboren" worden. Men kan het ontstaan ervan „beleven".

De opdracht kan zijn: het spelen met kleuren en het daaruit voort laten komen van vormen, óf er kan een bepaald onderwerp gekozen worden bijv.: moed - overmoed, onmacht, warmte, geborgenheid enz.; dit laatste omdat het voor sommigen wat gemakkelijker is, om vanuit een bepaalde gedachte te komen tot identificatie met het gevoel dat men daarbij krijgt en vanuit dit gevoel aan het schilderen te gaan.

Men hoeft beslist niet te kunnen tekenen of artistiek begaafd te zijn bij deze wijze van schilderen, daar het accent niet ligt op het behalen van een resultaat. Het gaat om de expressie en datgene wat ontstaat heeft alleen waarde voor de persoon, die het gemaakt heeft. Het gaat er bij deze wijze van schilderen dus niet om het „mooi" zijn (en de waardering van het resultaat door de ander!) of het „dit wil ik gaan maken".

Men begint gewoon te schilderen en men ziet maar wat er komt. Het wonderlijke is dat als het ware „vanzelf" vormen gaan ontstaan.

Wanneer men het werkstuk nu rechtop zet, het van een afstand gaat bekijken, komt men los van de emotie en kan men gaan objectiveren.

Dan wordt de bedoeling van de expressie vaak pas duidelijk en men kan er iets meer gaan doen. Er ontstaat een opening, waarmee verder gewerkt kan worden in de therapie. Het komt echter ook voor, dat iemand wel blij is met een bepaald werkstuk, doch er op dat moment niets mee kan doen; pas later bijv. in een daarop volgende droom, kan ineens de bedoeling van de expressie duidelijk worden: „nu weet ik, wat ik hiermee heb willen uitdrukken".

Deze vorm van expressie heeft veel gemeen met de droom; ook de droom is een expressievorm, waarvan de bedoeling niet altijd direct begrepen wordt; in de droom komt eveneens, zoals Adler zegt, de problematiek naar voren, evenals de wijze waarop men deze tracht op te lossen; de droomtaal maakt vaak gebruik van symbolen, dit ziet men ook bij het schilderen. En net zoals in de droom de symbolen zich herhalen, net zolang tot er duidelijkheid (inzicht) is verkregen, herhalen zich de symboolvormen, in de schilderstukjes zich.

De vormen die tijdens het schilderen ontstaan komen vanzelf, er komt geen denken aan te pas, de vorm IS er op een gegeven moment, hoogstens kan men deze nog wat uitwerken (accentueren).

Onze onbewuste neigingen doen „toevalsvormen" ontstaan, maar - niets is toeval.

Datgene wat er in het onbewuste van de mens aanwezig is, dringt zich naar het bewustzijn in een bepaalde vorm.

In de vragen na de inleiding van Mevr. V. komt naar voren, dat dit vele toehoorders nog vreemd in de oren klinkt en in dit verband zegt de heer J. Wittenberg, die als toehoorder aanwezig is, naar aanleiding van het ontstaan van onbewuste vormen, het volgende: „kleuren appelleren aan emoties - emoties lossen energie uit - energie zet zich om in beweging - door beweging ontstaan de vormen.

Mevr. P.A. Veenstra-Middendorp.

Enkele titels van boeken over dit onderwerp:

Dr. F.W. Zeylmans van Emmichoven: „De werken van Kleuren op het Gevoel”
Th. Oegema v.d. Wal: „Practische Kleurenpsychologie” - Wereldbibliotheek Antwerpen
Dr. W.C. Smits: „Symboliek van de kleur” - Uitgave Argus
Johannes Ittersson: „Kleurenleer” - Uitgave Cantekleer
Dr. Rudolf Steiner: „Das Wesen der Farben”.

Der Mensch in seinem dunklen Drange ist sich des rechten Weges wohl bewusst.

Goethe.

VERSLAG van de voordracht:

*„Synthese rondom Adler: via Schultz-Hencke naar de Humanistische psychologie”
door de hr. P. Engelsman, afd. geneesheer en sociaal-geneeskundige van het psychiatri-
sch centrum „Het Groot Gaffel”, gehouden op 24 maart '73 te Amsterdam.*

Veel van hetgeen spr. naar voren wil brengen is voortgekomen uit het pionierswerk van Alfred Adler.

Adler's dood memorerende meent de dkr. E. dat, terugblikkend op de geschiedenis, zijn dood niet zo tragisch is als wel hetgeen door Freud werd gedaan met diens reactie op het bericht hem door Stephan Zweig medegedeeld n.l.: „Och op straat te sterven in Aberdeen is nog een groot succes voor een jodenjongen uit de voorstad van Wenen” zo zien we hoe de wereld diegene beloonde, die verraad pleegde aan de psycho-analyse, waarmee één der intellectueel grootste geesten van deze eeuw zich op een denigerende wijze uitliet over iemand die het waagde het met hem oneens te zijn. Adler heeft dus niet de uitgroei mogen beleven van de boom, die hij geplant heeft, doch wie de groei volgt ziet de zich uitbreidende invloed, die Adler in kiem gelegd heeft. Het is spijtig te moeten constateren, dat door Adler's vroege dood zijn bekendheid (buiten eigen kring) beperkt bleef tot het begrip „minderwaardigheidscomplex”. Weliswaar heeft Adler de kwestie van het „levensideaal” (de uniek eigene wijze, waarop een ieder op prikkels kan reageren) later gebracht dan de kwestie van het minderwaardigheidscomplex. Het mag echter geen wonder heten dat het eerdere onthouden werd in een wereld waar, in een tijdsduur van ca. 150 jaar, miljoenen de dood zijn ingejaagd door het minderwaardigheidscomplex van twee korporaals - „le petit corporal” uit een verarmd adellijk geslacht op Corsica en de Gefreiter aus Braunau, die in een land dat verloren had naar boven zóu komen, wát het ook kosten mocht.

Hiermee komt direct één der belangrijkste punten naar voren: *De motivatie van het doen en laten van de mens*, door Adler beschreven als *Het antwoord geven op moeilijkheden, tegenslagen en handicap.*

Het derde punt, dat Adler bepleitte en dat ook gedeeltelijk het grote van zijn leven bepaalt, is *het gemeenschapsgevoel*. Onder leiding van ons gemeenschapsgevoel en aangetrokken door de gemeenschap ontstaat een objectief inzicht t.a.v. wat kan en wat niet kan en een zich soepel inpassen in de maatschappij.

Terwijl we bij Freud zien hoe de mens *gedreven* wordt door de gebeurtenissen, die *achter hem liggen*, is het bij Adler veel meer het *getrokken worden naar een levensideaal*.

In de therapie van de psycho-analyse gaat het dan ook vaak om het wegnemen van *storende oorzaken*, waarbij blijkt, dat achter elke oorzaak steeds weer een andere oorzaak ligt, terwijl de Individualpsychologische therapie zich richt op het wegnemen van *belemmeringen*, die het aangetrokken worden door het grote levensideaal of levensdoel in de weg staan, daarbij rekening houdende met de toereikendheid van de capaciteiten. Adler, zelf niet gelovig, zag verband met de religie en ziet ook de religie als een levensideaal waar we heen getrokken kunnen worden.

Het verschil in accent bij de drie grote diepte psychologen Freud, Adler en Jung wordt begrijpelijk vanuit hun persoonlijke achtergrond en hun patiëntenkring. Freud's achtergrond wordt gekenschetst door haat tegen zijn vader en haat tegen de godsdienst (die de vader aanhing) vandaar zijn Oedipuscomplex, de strijd met de vader en de ontmaskering van de godsdienst.

Freud kreeg zijn praktijk voor een groot deel uit „die höhere Töchter“ uit Wenen, dat in de Victoriaanse sfeer leefde, waarin niets mocht, tenminste voor de vrouwen, want mannen waren zulke wilde beesten, dat ze toch niet te temmen waren. Deze jonge meisjes kwamen in enorme spanningen tussen wat ze wilden en wat mogelijk was met het gevolg: verdrongen seksualiteit en hysterische verschijnselen.

Adler, zelf niet voortgekomen uit armoedige omstandigheden, kwam in de voorstad, waarin hij woonde, veel in contact met arbeiders en voelde zich aangetrokken tot het socialisme, dat in opkomst was. Dat Adler in het begin vooral de nadruk legde op het minderwaardigheidscomplex is in dit verband begrijpelijk, ook gezien zijn vroegere lichamelijke ziekte.

Het grote van Adler is dat hij wist uit te groeien tot de ruimere conceptie van het levensdoel(-ideaal), dat de mens vooruit trok.

De Jung's praktijk werden patiënten gevonden uit de kring van zeer rijke Zürichers, die in hun leven niets anders wisten dan „geld verdienen“. Zij waren evenwel gezond genoeg om de leegte te voelen en zochten dienaangaande naar een vulling.

Jung legde de nadruk op het *Collectief onbewuste* om, van daaruit wijsheid puttend, die leegte te vullen. Daarbij was Jung groot genoeg om tot een zekere synthese te komen van deze drie diepte-psychologische richtingen.

Maar eigenlijk is het de Duitse psychiater Schultz-Hencke geweest, die tot een werkelijk waardevolle synthese is gekomen.

Schultz-Hencke ging uit van de Kloostergelofte omdat het hem opgevallen was, dat de *meest essentiële motivaties* van het leven hiermee opgegeven dienen te worden.

Men legt de gelofte af van *armoede*, juist omdat er zoveel begeerte is naar macht en luxe - de gelofte van *kuisheid*, omdat er zo'n algemeen menselijke motivering is naar het sexuele - en de gelofte van *gehoorzaamheid en nederigheid*, omdat de mens van nature streeft naar status.

In de kloostergelofte, die een afwending van het wereldse is, zag hij het omgekeerde van de drie essentiële motiveringen in het leven.

In het sexuele is Freud, in het streven naar rijkdom en status is Adler te herkennen. Jung wordt wel vaak erkentelijk samen met de andere twee genoemd, maar er wordt veel minder aan hem ontleend.

Eén punt verbindt de kloosterling met de wereldling: *het zoeken naar een zekere vorm van veiligheid*.

Ezelsbruggetje: de inhoud van de psychologie van Schultz-Hencke naar de hoofdpunten is H(ebben) - B(eminnen) - S(tatus) (H.B.S., waaraan toegevoegd de V(eilige) V(erzorging) (V.V.). Hiermee zijn onmiddellijk in grove trekken iemands drijfveren af te meten.

Schultz-Hencke behoorde in de Duitse tijd tot de z.g. „innere Emigration“.

Door de officiële terminologie van de diepte psychologie met andere woorden weer te geven heeft hij ondergronds kunnen doorwerken (bv. - Verdrängungen werden Hemmungen enz.). Anderen - en dat waren in de eerste plaats Joden en Socialisten, voor wie het levensgevaar buitensporig hoog werd, moesten het land verlaten. Een belangrijk deel van hen kwam in Amerika terecht en in aanraking met de pragmatische Amerikaanse inslag. Amerikanen bekijken de psychologie eerder van de praktische dan van de theoretische kant. Zij willen resultaten zien en deze gebruiken voor het sociale leven, de opvoeding, het zakenleven, de reclame, de politiek. Er bestond in Amerika reeds een empirische psychologie, waarmee de emigrés uit Europa dus in contact kwamen. Men heeft de indruk, dat de eerste golf emigranten Freudiaans gericht was. Zij legden een stevige basis voor de psycho-analyse (o.a. Franz Alexander). Later kwamen ook de Jungianen en Adlerianen, waarbij de laatsten aanvankelijk in de verdrukking kwamen tussen de beide eerstgenoemden. Het zijn vooral mensen als *de Ansbachers en Dreikurs*, die hun werkkraft hebben gegeven om de Individualpsychologie haar rechtmatige plaats te laten krijgen.

Onder de Europ. emigrés behoorde ook *Karen Horney*, die, hoewel zij de naam van Adler sporadisch noemt, toch zeer duidelijk op hem ingesteld blijkt.

Aan de drie door Adler beschreven reacties op de levensuitdaging (machteloze onderwerping, overcompensatie en verantwoorde inpassing vanuit het sociale gevoel) komt Karin Horney nog met een vierde: *de-in-zich-zelf-terugtrekking* of „schildpadhouding“ (dkt. Engelsman). Het betreft die mensen, die, gekwetst door het leven, zich terugtrekken, maar toch productief blijven. Ook durven zij geen warme gevoelsrelatie aan te gaan, bang als ze zijn om weer in de steek gelaten te worden (uit: *Our inner conflict*“ Karen Horney). Ook wil spr. nog *Frieda Fromm-Reichmann* noemen.

Uitgaande van Freud, gebruikt zij de psycho-analyse niet alleen bij neurose, doch ook bij psychosen. Behalve haar bekende boek: „Intensive Psychotherapy“ wil spr. vooral het posthume werk aanbevelen, dat een bloemlezing bevat uit haar voordrachten: „Psycho-analyses and Psycho therapy“. Zij blijkt hier een open oog te hebben voor dat gene wat Adler heeft gegeven en is daarbij geenszins dogmatisch. Zij staat bekend als een bijzondere, zowel intelligente als warmvoelende vrouw, die ook succes had bij schizofrenen.

Vervolgens komen nog twee namen naar voren van mensen, die meer de nadruk leggen op *het doel* waarnaar de neurose of psychose streeft dan op de oorzaak. Het zijn de thans overleden *Maslov*, stichter van de humanistische psychologie en *Charlotte Bühler*, die samen met Frits Massarik het boek „Lebenslauf und Lebensziele“ heeft geschreven, waarvan de titel reeds de verwachting wekt van het toewerken naar het levensideaal.

Maslov heeft, vermoedelijk aanvankelijk vanuit zijn intuïtie, een nieuwe vorm van psychologie opgebouwd, uitgaande van behoeften, die hiërarchisch gerangschikt zijn. Hij onderscheidt twee groepen, t.w. de *Cognatieve* i.v.m. wils- en daadleven en de *cognatieve* of intellectueel esthetische behoeften.

Onder de eerste groep vallen de *lichamelijke veiligheid* (genoeg slaap, eten, drinken en sex. bevrediging) en de *psychologische veiligheid* (gemeenschap, vriendschap, liefde). Zijn deze behoeften redelijkerwijs bevredigd dan kan de volgende stap naar de cognatieve groep worden gedaan. Hier vindt men de samenhang van *prestatie en prestige*, waarbij ook weer het tweede wordt verkregen, nadat aan het eerste is voldaan. Vervolgens komt de hoogste stap in deze categorie: de *zelfactualisatie* of zelfverwerkelijking, waarbij men van binnen uit met de krachten waarover met beschikt tot werkelijke rijke ontplooiing komt.

Maslov gaat dus uit van de *krachten in de mens*, die vrij komen als aan de eerste twee groepen is voldaan. Hier ligt de betekenis van de naam *humanistische psychologie*, welke dus niet verward dient te worden met de geestelijke stroming, die zich humanisme noemt. Veeleer zou men het op gelijke wijze kunnen opvatten als het humanisme van *Erasmus*, die de goede krachten in de mens erkent, terwijl toch niet alles daarin gezocht behoeft te worden.

Een andere overeenstemming is er met de *Christen*, die geleerd heeft met zijn talenten te woekeren en daardoor mee kan werken aan deze actualisatie, deze zelfverwerkelijking. Nog andere groepen zijn er, die van binnenuit (m.b.v. ritueel) deze zelfverwerkelijking op gang brengen (Vrijmetseleer). En wie door Jung overtuigd werd van de rijkdommen van het collectief onbewuste zal bij de zelfverwerkelijking gebruik willen maken van de wijsheid der oudheid.

Maslov heeft zijn visie nagegaan bij een aantal mensen (Jefferson, Einstein, Schweitzer). Hoewel M. in zijn boek graag de slechte eigenschappen bagatelliseert erkent hij toch dat genoemde mensen niet volmaakt zijn. Juist door hun grote prestaties kunnen zij hooghartig en egocentrisch zijn en daardoor ontactisch tegenover minder begaafden, die niet snel genoeg kunnen begrijpen.

Heinz L. Ansbacher wijst terecht er op hoe Adler's „Gemeinschaftsgefühl“ daarom onmisbaar blijft bij de karakteropbouw.

De Christelijke gedachte van *Zonde*, én Jung's beschrijving van de *Schaduw* in het onbewuste én Freud's conceptie van het *Onbewuste* als „vuilnisbak“ betonen ieder op hun wijze méér de negatieve kanten van de mens dan Maslov met zijn optimistische visie. Allen echter wijzen op één, in de mens aanwezige, basis van een andere rijkdom. Hierdoor is de mens in staat te streven naar ontplooiing van eigen leven, waarbij verrijking wordt ervaren.

Hier gaat het *Mechanisme* spelen, dat wanneer we in iedere ontwikkelingsfase voldoende kregen van wat nodig is, er zich een reserve opbouwt, waardoor latere teleurstellingen en ontberingen beter worden verdragen of een soepeler vorm kunnen aannemen.

De *cognatieve bevrediging*, die Maslov zowel als een intellectuele als een esthetische bevrediging noemt, komt tot gelding als andere behoeften min of meer verzadigd zijn.

Hier heeft de mens voldoende kennis omtrent eigen waarde verkregen en staat hij daardoor zelfstandiger en minder kwetsbaar in het leven, zodat hij het niet meer nodig heeft zichzelf te bewijzen (Adler: zich te laten gelden).

Anders gezegd: wanneer de essentie van de eigen persoonlijkheid is doorgedrongen dan verdwijnt de spanning om zich waar te moeten maken en kan men lossier, soepeler en vrijer in het leven staan.

Als voorbeeld noemt de Hr. E. jonge echt)paren, die graag kinderen zouden willen hebben en waarbij resultaat achterwege blijft zonder aanwijsbare oorzaak. Sommigen van hen adopteren een kind, waarna zeer vaak een eigen baby zich aankondigt.

De spanning door onzekerheid betreffende eigen kunnen heeft de verwerkelijking verhindert. Zo kunnen op ieder gebied psychische spanningen onze vrije vermogens in de weg staan.

Bij *Charlotte Bühler* vinden we een systematische weergave van vier motievengroepen bij de mensen:

1. Het voldoen aan de basisbehoeften (lich. en geestelijk)
2. Het zich soepel en zelfbeperkend inpassen in de gemeenschap (er is veel strijd tussen het aanpassings- en het conflictmodel).
3. De creatieve expansie. Hierbij moet creatie in de meest ruime zin worden opgevat. Creatie wil n.l. zeggen dat er altijd iets nieuws gevormd wordt. Voorbeeld: de Empire Builders van voorheen en de Hippies van nu waren/zijn beide er op uit „het nieuwe“ te construeren. Het gaat er dus om dat we, bij alle aanpassing, toch met iets nieuws weten te komen, waar de omstandigheden om vragen.

4. Het zoeken naar de innerlijke regulatie. „De "gezonde" mens is diegene, die met zijn tegenstellingen weet te leven „(Rümke). Dat is het gezonde levende evenwicht van de inwendige regulatie. Anders gezegd: Het is een antwoord geven op elke nieuwe situatie, waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijkheden. Het mag geen „Procrustusbed" zijn, waarbij geforceerd naar éénvormigheid wordt gestreefd.

Evenals bij de hulp aan de 3e wereld gaat het er in de psychologie NIET om dat je dóór een ander ontvangt, en NIET dat je vóór een ander iets doet, maar dat je *met de ander doet wat in de gegeven omstandigheden het beste is.*

Wanneer in de therapie, uitgaande van de motivatie van de mens, mét hem de best bereikbare levensvorm gevonden wordt, dan kan men zeggen dat ondanks onze gebrekkigheden voldaan is aan het doel van de therapie.

Mevr. L.M.C. R. - S.

KORT VERSLAG VAN HET 12e I.A.I.P. CONGRES TE MILAAN 1973

Op zondagmorgen tegen tienem verzamelden zich de congressisten in een gloednieuw, modern gebouwencomplex. Buiten was de temperatuur boven 30°, maar in de mooie aula kon ieder op verhaal komen.

Zoals steeds is het zeer animerend bekenden na zoveel tijd weer terug te zien. Voor velen waren onze Italiaanse gastheren nog onbekend, maar ze werden al gauw vertrouwde figuren. De taal zou geen moeilijkheden opleveren, dank zij het inspannende werk van de tolken, waarvoor alle lof.

Groot was de opkomst niet, wij schatten een 70 congressisten. Dit lag ongetwijfeld aan de tijd van het jaar: vakantie en warmte.

Het is dan ook wenselijk dat de volgende conferentie op een algemeen gunstiger tijd kan plaats vinden. Toch hopen we van harte dat op één of andere wijze kans gezien wordt de belangstelling voor de congressen en internationale contacten in veel groter mate op te wekken bij onze leden.

Afgezien van eerder genoemde bezwaren meen ik dat bij velen de interesse bedenkelijk vermindert. Er worden veel argumenten voor aangevoerd, doch het feit blijft dat het zeer verfrissend en belangrijk is, kennis te nemen van wat er buiten onze landsgrenzen met de individual psychologie gebeurt en in welke vormen ze gehanteerd wordt. Misschien zullen er wegen gevonden worden die dit kunnen bevorderen.

In deze 2 congresdagen waren er 15 sprekers waaronder 4 Italianen. Ieder had zijn eigen onderwerp en een half uur spreektijd, waaraan goed de hand werd gehouden, zodat het deze keer eens niet eindeloos uitliep! Er was weinig tijd voor discussie. Wel of geen voordeel?

Men kan ook van mening verschillen of een congres één centraal thema moet hebben. Naar de smaak van ondergetekenden is de variatie in 't programma deze keer wél prettig overgekomen. Verschillende sprekers waren nieuwe sterren aan 't congresfirmament.

Onder de deelnemers waren vrij veel jonge mensen, studenten uit Frankrijk en ook Italië. De laatsten als duidelijke aanhang van o.a. Prof. Parenti, psychiater en voorzitter van de Italiaanse Vereniging. In de vergadering is Prof. Parenti in het Bestuur van de Internationale Vereniging gekozen.

Helaas waren er geen Israëliische leden aanwezig. Ook Oostenrijk was nauwelijks vertegenwoordigd. Wij Nederlanders waren slechts met 4 mensen: Hr. v. Asperen, Dr. Noordenbos en ondergetekenden.

Tot de feestelijkheden behoorde o.a. het „banquet“ op Zondagavond, gehouden in één van de grote hotels in Milaan. Het was een vrolijk geheel met feestelijk versierde ronde tafels voor 8 personen, waardoor het mogelijk was met iedere disgenoot in contact te komen.

Maandags een lunch in een meer Italiaans georiënteerde gelegenheid.

Na afloop van het congres gingen nog velen hier de avond doorbrengen.

Ondanks de stakingen leverde de op Dinsdagmorgen geplande stadsexcursie boeiende en komische belevenissen op voor de beperkte groep die hieraan meedeed.

Wij denken met erg prettige herinneringen terug aan dit Congres '73 in Milaan.

M.G. de B.
D.v.d.N - M.M.

ADRESWIJZIGING:

De hr. J.H. Pijnaker naar Alkenoord 236 Capelle a/d IJssel.

DATA BIJEENKOMSTEN 1973 - 1974

September 22

October 20

November 24

Januari 19

Februari 16

Maart 16

HERDRUK:

Wederom ontvingen we van Fischer Taschenbuch Verlag een herdruk van

Alfred Adler - INDIVIDUALPSYCHOLOGIE IN DER SCHULE
Vorlesungen für Lehrer und Schüler

„ Die Aufgabe der Schule ist: Wie entwickeln wir Menschen, die im Leben selbständig weiterarbeiten, die alle Erfordernisse notwendiger Art nicht als fremde Angelegenheiten, sondern auch als ihre eigene Sache betrachten, um daran mitzuwirken.

Alfred Adler.

**** Het belangrijkste met kinderen is, om ze te laten begrijpen, dat ze het ZELF moeten doen.*

Mw. Sophie de Vries. (Oakland-Ca.)

Twee dingen verraden zwakheid: spreken als men eigenlijk zou moeten zwijgen en zwijgen als men behoorde te spreken.

Wie de Nederlandse Werkgemeenschap voor Individualpsychologie bij testament wil gedenken wordt aanbevolen daarvoor de volgende formulering te gebruiken:

Ik legateer aan de Nederlandse Werkgemeenschap voor Individualpsychologie gevestigd te Amsterdam de som van fl. , vrij van alle rechten en kosten, ook van het recht van successie.